

Průvodce sociálním systémem v roce 2009

Změny v nemocenském pojištění

strana 2-3

Změny na trhu práce

strana 4-5

Jak se nás dotýkají změny sociálního systému

strana 6-7

Přehled sociálních dávek

strana 8

Vážení čtenáři, připravili jsme pro vás přehled změn sociálního systému od 1. ledna 2009, týkajících se především nemocenského pojištění a pracovního trhu.

V dubnu 2007 jsme představili teze reformy veřejných financí. Naprostou většinu programu v sociální oblasti se do této chvíle podařilo uvést do života. Museli jsme reagovat na neúměrnou explozi sociálních výdajů, způsobenou minulou vládou, a tento nebezpečný trend nekontrolovatelného zadlužování státu se nám podařilo zastavit. Systém sociálních dávek je adresnější a méně nákladný. Podporu rodin jsme přenesli do daňové oblasti, což je výhodné především pro rodiny s dětmi. Navíc nové snižujeme odvody na sociální pojištění, a tak si všichni polepší na vyšších čistých příjmech.

Zavedli jsme jasná pravidla aktivní politiky zaměstnanosti, která je směřována k těm, kdo jsou na trhu práce znevýhodněni, nebo je cílena do regionů postížených vyšší nezaměstnaností. Změny sociálního systému motivují lidi zůstat v sociální síti co nejkratší možnou dobu. Vyplácení dávek je podmíněno vyšší aktivitou, ti pasivní budou sankcionováni. Už nyní je patrný trend výrazného snižování dlouhodobé nezaměstnanosti všlívem zpřísnění výplaty sociálních dávek, mezikročně o 30%. Celkový počet nezaměstnaných u nás patří stále mezi nejnižší v rámci Evropské unie. Změny v systému zaměstnávání zdravotně postižených vedly ke zvýšení jejich zaměstnanosti.

První etapu jsme zahájili dlouho odkládanou a nezbytnou důchodovou reformou, která zajistí dlouhodobou finanční stabilitu celého důchodového systému. Tyto změny, vyzvané demografickou situací, znamenají největší zásah do systému od 90. let a stabilizují ho minimálně na 30 let. Nebudou se dotýkat současných důchodců, kteří mají zajištěnou pravidelnou valorizaci důchodů. Zavedli jsme maximální vyměřovací základ pro pojistné. Změnili jsme systém nemocenského zavedením třídění karenční doby a úpravami výpočtu dávek. To se projevilo pozitivním vývojem snižování pracovní neschopnosti o čtvrtinu a především krátkodobé pracovní neschopnosti téměř o polovinu. Vytváříme podmínky pro posílení soudržnosti rodiny, umožnili jsme větší flexibilitu mateřské a rodičovské dovolené.

Co prosazujeme dále? Chceme zvýhodnit krátkodobé pracovní úvazky a více motivovat zaměstnavatele k zaměstnávání rodičů vychovávajících děti či další na pracovním trhu znevýhodněných skupin, jako jsou zdravotně postižení, spolubývané starší 55 let, studenti nebo lidé pečující o blízké osoby. Podporujeme zlepšení služeb pro rodinu, chceme rozšířit dostupnost individuální péče o děti za přijatelných a jednoduchých podmínek. Pracujeme na druhé a třetí etapě důchodové reformy. Připravujeme změnu systému sociálně-právní ochrany dětí preferencí náhradní rodinné péče před ústavní. Chceme pokračovat v liberalizaci pracovního trhu koncepční změnou zákona práce. Zvláštní pozornost budeme věnovat zvýšení kvality života seniortu.

Z této stručné bilance vyplývá, že řadu zásadních kroků jsme již prosadili, neméně důležité výzvy nás ještě čekají.

PETR NEČAS
MÍSTOPŘEDSEDA VLÁDY
MINISTR PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

S Novým rokem došlo k dalším změnám sociálního systému

Český sociální systém procházel v uplynulých dvou letech výraznými změnami. Rok 2009 navazuje na rok předchozí a přináší některé další změny, a to především v oblasti nemocenského pojištění a trhu práce.

Cílem změn v oblasti nemocenského pojištění je vyšší motivace zaměstnanců a zaměstnavatelů na snižování neodůvodněné pracovní neschopnosti. Česká populace není o nic méně zdravá než populace evropská. Není proto důvod, aby její nemocnost byla výrazně vyšší. Zabezpečen přitom musí být každý, kdo platí nemocenské pojištění a z důvodu nemoci, těhotenství nebo mateřství nemůže pracovat. Nemocenských dávek však nesmí být zneužíváno tak, jak se dělo dříve. Lidé by si také měli uvědomovat, že pečovat o vlastní zdraví se vyplatí.

Motto změn v oblasti nemocenského pojištění

„Ten, kdo nemůže pracovat z důvodu nemoci, těhotenství a mateřství, musí být přiměřeně a spravedlivěji zabezpečen.“
„Ten, kdo zneužívá dávky, to musí počítat.“
„Pečovat o své zdraví se vyplatí.“

Dávky nemocenského pojištění budou nyní poskytovány přiměřeněji a spravedlivěji vzhledem k výši příjmu. Tato změna se promítne zejména do výplaty peněžité pomoci v mateřství, jejíž výše bude záviset na předchozím příjmu matky (otce). Jasná pravidla dostává i aktivní politika zaměstnanosti, zaměřená především na občany, kteří

Motto změn na pracovním trhu

„Ten, kdo pracuje, se musí mít lépe než ten, kdo nepracuje.“
„Ten, kdo se snaží, se musí mít lépe než ten, kdo je pasivní.“
„Rychleji vyřešit životní situaci se vyplatí.“

Prvních 14 dnů nemoci je v režii zaměstnavatelů

Změna nemocenského systému, vstupující v platnost 1. ledna 2009, povede k větší hospodárnosti a k větší odpovědnosti zaměstnanců a zaměstnavatelů za vývoj pracovní neschopnosti a k dalšímu snížení zneužívání systému nemocenského pojištění. Podle nové úpravy bude nemocenské náležet až od 15. dne trvání pracovní neschopnosti. Z prvních 14 kalendářních dnů trvání pracovní neschopnosti nově vyplácí zaměstnavatel náhradu mzdy. Náhrada mzdy není dávkou nemocenského pojištění, podmínky jejího poskytování upravuje zákoník práce. Náhrada mzdy náleží za pracovní dny, a to při pracovní neschopnosti od 4. pracovního dne a při karanténě od 1. pracovního dne.

Více na str. 2-3

V roce 2009 se snižuje daňové zatížení

Poslanecká sněmovna schválila snížení odvodů na sociální pojištění o 1,5%. Tato změna se pozitivně promítne v navýšení čistých platů a bude ve svém důsledku znamenat reálnou úsporu pro všechny příjmové skupiny. Změna vstoupí v platnost dnem vyhlášení ve Sbírce zákonů.

U zaměstnance nemocensky pojištěného
• se snižuje odvodové zatížení na sociální pojištění z dnešních 8% o 1,5% na 6,5%

Jak se změna projeví proti roku 2008?

Celkový příjem rodiny			
15 000 Kč	+ 225 Kč	50 000 Kč	+ 750 Kč
20 000 Kč	+ 300 Kč	60 000 Kč	+ 900 Kč
30 000 Kč	+ 450 Kč	70 000 Kč	+ 1 050 Kč
40 000 Kč	+ 600 Kč	80 000 Kč	+ 1 200 Kč

U osoby samostatně výdělečně činné důchodově pojištěné

- se snižuje pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti z dnešních 29,6% na 29,2%
- dobrovolné nemocenské pojištění se snižuje z 4,4% na 1,4%

U zaměstnavatelů

- se snižuje odvod pojistného na nemocenské pojištění ze 3,3%
– k 1. 1. 2009 na 2,3% – k 1. 1. 2010 na 1,4%

Maminky dostávají více peněz na mateřské

Od 1. ledna 2009 se zvýšila peněžítá pomoc v mateřství. Dosud neměly ženy se středními a nadprůměrnými příjmy možnost vyšší vyplácených dávek výrazněji ovlivnit. A právě to se změní. Zatímco loni činila maximální výše peněžité podpory v mateřství 14 370 Kč měsíčně, letos to bude 28 890 Kč. Došlo ke zvýšení peněžité pomoci v mateřství všem maminkám, které tento nárok uplatní nebo už od 1. ledna 2009 uplatnily. Polepší si zejména maminky se středními a vyššími příjmy. Změna se týká i mužů, kteří zůstanou s dítětem doma a uplatní nárok na peněžitou pomoc v mateřství.

Podrobnější tabulka na str. 3

Sociální reformy zastavily nebezpečný trend zadlužování státu

Schodkové financování rozpočtu předchozích vlád vytvořilo vysoký a rychle rostoucí státní dluh. Znepokojivá byla nejen celková výše zadlužení, ale zejména tempo, jímž zadluženost narůstala. Situace veřejných financí se nelepšila navzdory slušnému hospodářskému růstu. Nebezpečný vývoj hrozil přerůst v ekonomickou krizi, ve které se dnes ocitá Maďarsko, jež je nyní závislá na pomoci ze zahraničí.

Minulé vlády proměškaly vhodný čas k zahájení reformy. Proto byl nejvyšší čas uskutečnit nejroz-

sáhlejší reformu veřejných financí od počátku 90. let, která podle dosavadních výsledků stabilizovala veřejné rozpočty. A jak ukazuje současná ekonomická situace v zahraničí, došlo k těmto změnám v pravý čas. Ekonomika České republiky je připravena na dopady světové recese mnohem lépe, než kdyby se nechal původní stav. Sociální reformy, z nichž podstatná většina se již projevila v letošním roce, přispěly zásadní měrou ke pozitivnímu vývoji veřejných financí.

Jak se nás dotýkají změny sociálního systému čtěte na stránkách 6-7

Změny v nemocenském pojištění od 1. ledna 2009

Nový zákon upravuje nemocenské pojištění celkově. Zahnuje zaměstnance, osoby samostatně výdělečně činné a příslušníky ozbrojených složek. Není třeba, tak jako dosud, hledat jak v zákoně, tak ve vyhláškách. Všechno o nemocenském pojištění se najde „pod jednou střechou“. Toto je významné pro orientaci v právní úpravě pro všechny, kteří musí plnit povinnosti v nemocenském pojištění, tedy nejen pro pracovníky správ sociálního zabezpečení, ale i pro zaměstnavatele, lékaře, i pro pojištěnce, kteří se s právní úpravou chtějí seznámit.

Od 1. 1. 2009 vyplácejí všechny dávky nemocenského pojištění okresní správy sociálního zabezpečení (v Praze Pražská správa a v Brně Městská správa). Dříve tyto správy poskytovaly dávky nemocenského pojištění jen osobám samostatně výdělečně činným a zaměstnancům, jejichž zaměstnavatelé zaměstnávají nejvýše 25 zaměstnanců, tj. 1,2 mil. pojištěných osob. Od 1. ledna 2009 to je téměř 4,5 mil. osob. Zaměstnavatelé plní stejné povinnosti bez ohledu na počet zaměstnanců. Používají i stejné tiskopisy.

Předchozí systém nemocenského pojištění neměl téměř žádné nástroje proti zneužívání nemocenského. Nový zákon zapojuje zaměstnavatele do systému,

když musí poskytovat namísto nemocenského náhrady mzdy v prvních 14 dnech trvání pracovní neschopnosti, umožňuje postihovat i lékaře potvrzující benevolentní pracovní neschopnosti. Dokonce je možno odejmout lékařům možnost vystavovat potvrzení o pracovní neschopnosti. U zaměstnanců a OSVČ v zákoně zavedené odstupňování výše nemocenského podle délky trvání pracovní neschopnosti bylo v předstihu zavedeno již od 1. 1. 2008.

Nový zákon je spravedlivější, neboť výše dávek ve větší míře závisí na výši příjmu, respektive na výši pojistného, které pojištěnec platí.

Nový zákon umožňuje účinnější kontrolu v oblastech uznávání pracovní neschopnosti a dodržování režimu praceneschopných pojištěnců. Kontrolu praceneschopných zaměstnanců může podle zákona provádět v prvních 14 dnech pracovní neschopnosti i zaměstnavatel a při zjištění závažného porušení povinnosti zaměstnanec zdržovat se v době pracovní neschopnosti v místě, které uvedl lékař jako místo pobytu v době pracovní neschopnosti, či dodržování doby vycházek, může zaměstnavatel náhradu mzdy snížit nebo ji i nevyplatit vůbec za celých 14 dnů. Může kontrolovat zaměstnance i v době prvních 3 pracovních dnů trvání pracovní neschopnosti, za které náhrada mzdy nenáleží.

Z nemocenského pojištění se vyplácejí čtyři dávky

Z nemocenského pojištění se poskytují:

1. Nemocenské	3. Ošetrovné
2. Peněžitá pomoc v mateřství	4. Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a v mateřství

Nemocenské

Nemocenské náleží až od 15. dne pracovní neschopnosti, poskytují se za kalendářní dny. V prvních 14 dnech pracovní neschopnosti poskytují zaměstnavatel náhradu mzdy za pracovní dny, ale až od 4. pracovního dne. Zaměstnavatelé musí mít zájem na co nejnižší četnosti pracovní neschopnosti svých zaměstnanců; někteří vynakládají značné prostředky na zlepšování pracovního prostředí, pečují o své zaměstnance, protože si

jejich práce váží. Pracovní neschopnost zaměstnanců je v takových firmách zpravidla velmi nízká. Na nové úpravě „vydělají“, umožňuje jim aspoň zčásti hradit výdaje na péči o zaměstnance. Nová úprava je především zaměřena na zaměstnavatele, kteří o zaměstnance nepečují, nebo jim dokonce vyhovuje v některých obdobích vysoká pracovní neschopnost zaměstnanců. Placením náhrady mzdy zaměstnavatelem se omezuje zneužívání nemocenského pojištění v takových případech.

Peněžitá pomoc v mateřství

U peněžité pomoci v mateřství je nově umožněno střídání matky dítěte s jejím manželem či otcem dítěte v péči o dítě po uplynutí 6 týdnů po porodu; matce se přestane poskytovat tato dávka ode dne, v němž muž převzal dítě do péče. Muž si může požádat o poskytování peněžité pomoci v mateřství ze svého nemocenského pojištění. Uplatní nárok u svého zaměstnavatele. Matka dítěte musí souhlasit se střídáním. Umožňuje se tím muži, aby mohl pečovat o své dítě za stejných podmínek jako jeho matka. Rodiče dítěte musí sami posoudit, či péče je pro dítě nejvhodnější. Vzhledem k tomu, že se zvýšila sazba pro výpočet této dávky z 69% na 70%, je i z tohoto důvodu peněžitá pomoc v mateřství vyšší než v roce 2008.

Ošetrovné

U ošetrovného (dříve podpora při ošetrování člena rodiny) se nově také umožňuje vystřídat se v péči o ošetrovanou osobu. Ošetrovné lze priznat při splnění podmínek postupně dvěma osobám. Ošetřující osoby se mohou během jednoho případu ošetrování jen jednou vystřídat.

Vyrovňovací příspěvek v těhotenství a mateřství

U vyrovnávacího příspěvku v těhotenství a mateřství nepřinesl nový zákon žádné podstatné změny.

V jaké výši a za které pracovní dny poskytuje zaměstnavatel náhradu mzdy?

■ při pracovní neschopnosti:

- za první 3 pracovní dny náhrada mzdy nepřísluší
- od 4. pracovního dne náhrada mzdy přísluší ve výši 60% průměrného redukovaného výdělku

■ při karanténě:

- za první 3 pracovní dny náhrada mzdy přísluší ve výši 25% průměrného redukovaného výdělku
- od 4. pracovního dne přísluší náhrada mzdy ve výši 60% průměrného redukovaného výdělku

Právo na náhradu mzdy, avšak pouze v poloviční výši, přísluší obdobně jako u nemocenského v případech, jestliže si zaměstnanec přivodil dočasnou pracovní neschopnost v opilosti, účastí ve rvačce nebo při spáchání trestného činu.

Náhrada mzdy se vypočítává z průměrného hrubého hodinového výdělku, upraveného redukcí, a to obdobným způsobem, jakým se upravuje denní vyměřovací základ pro výpočet nemocenského, tedy pomocí hodinových redukčních hranic odvozených z denních redukčních hranic pro nemocenské.

Podrobnosti o podmínkách náhrady mzdy a jejím výpočtu naleznete na www.mpsu.cz

Jak to je s výší dávek nemocenského pojištění?

Všechny dávky nemocenského pojištění se vypočítávají z příjmů zaměstnance, z nichž se odvádí pojistné na sociální zabezpečení. Tyto příjmy se nezapočítávají celé do základu pro výpočet dávek, ale podle stanovených redukčních hranic se snižují.

V pojištění panuje solidarita

V nemocenském pojištění je zavedena poměrně velká solidarita osob s vyššími příjmy s osobami s nižšími příjmy. Pojistné na sociální zabezpečení se platí z neredukovaného příjmu, ale dávky se vypočítávají z redukováného příjmu. Proto například výše peněžitých pomoci v mateřství u ženy s příjmem do výše průměrné mzdy činí 70 % z příjmu, z něhož zaplatila pojistné, protože její příjem nepodléhá redukcí, zatímco při dosažení maximálního příjmu, z něhož se tato dávka vypočítává, činí výše peněžitých pomoci v mateřství jen 40 % příjmu, z nichž bylo placeno pojistné.

Dávky se vypočítávají z denního vyměřovacího základu, tj. z úhrnu započítatelných příjmů dosažených zpravidla v posledních 12 kalendářních měsících (rozhodné období) před vznikem nároku na dávku připadajících v průměru na jeden kalendářní den rozhodného období.

OSVČ mají nižší odvody

Osoby samostatně výdělečně činné, které jsou účastníky nemocenského pojištění, dostávají nemocenských až od 15. kalendářního dne nemoci. Pojistné na dobrovolné nemocenské pojištění se jim proto snížilo z 4,4 % na 1,4 %, tedy o 3 procentní body.

Redukční hranice jsou výrazně navýšeny oproti jejich výši v roce 2008 a nejsou jen dvě jako dosud, ale tři, a to 786 Kč (dnes 550 Kč), 1 178 Kč (dnes 790 Kč) a 2 356 Kč (nová hranice).

Z příjmů do první redukční hranice se pro peněžitou pomoc v mateřství započítává 100 % denní-

ho vyměřovacího základu, pro nemocenské a ošetrovné se započítává 90 % denního vyměřovacího základu.

Z příjmů mezi první a druhou redukční hranicí se započte pro druhou dávku 60 %, a z příjmů mezi druhou a třetí redukční hranicí se započte 30 %; k příjmům nad třetí redukční hranicí se nepřihlíží.

Dlouhodobě nemocní jsou zvýhodněni

U nemocenského platí, že čím déle trvá pracovní neschopnost, tím vyšší je nemocenské. Na začátku pracovní neschopnosti je nemocenské nižší, protože při krátkodobé pracovní neschopnosti se jen obtížně zjišťuje, zda někteří praceneschopní nezveličují zdravotní problémy, aby získali omluvené placené volno. Při dlouhodobé pracovní neschopnosti je možno zdravotní stav objektivně zjistit, zneužívání pracovní neschopnosti bude jen výjimečné. Sazba pro výpočet nemocenského se proto zvyšuje z 60 % (platí do 30. kalendářního dne trvání pracovní neschopnosti), na 66 % (platí od 31. do 60. kalendářního dne trvání pracovní neschopnosti) a na 72 % po 60. dnu trvání pracovní neschopnosti.

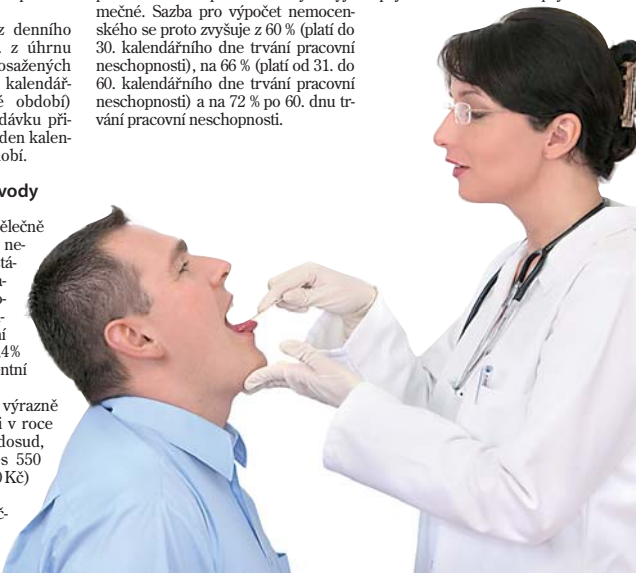
Mateřská vzrostla až o tisíce

Výše peněžitých pomoci v mateřství se zvýšila z 69 % na 70 % denního vyměřovacího základu. Z důvodu zvýšení redukčních hranic a sazby bude žena, jejíž mzda činí 20 000 Kč měsíčně, pobírat v tomto roce peněžitou pomoc v mateřství o 1 000 Kč měsíčně vyšší než v roce 2008. U ženy s platem 30 000 Kč měsíčně je rozdíl ještě vyšší, činí téměř 5 000 Kč měsíčně.

Výše ošetrovného činí nadále 60 % denního vyměřovacího základu. Porovnání výše dávek podle předchozího právního stavu a podle stavu od 1. ledna 2009 umožňují kalkulačky uvedené na webových stránkách MPSV. Kalkulačky po vložení potřebných údajů o denním vyměřovacím základu (průměrném výdělku pro výpočet náhrady mzdy) a době nemoci vypočtou výši dávek. Naleznete je na internetové adrese <http://www.mpsv.cz> v sekci Sociální pojištění – Nemocenské pojištění.

Porovnání výše peněžitých pomoci v mateřství (PPM) v roce 2008 a od ledna 2009					
za měsíc (30 kalendářních dnů)					
měsíční hrubá mzda	denní vyměřovací základ ¹	2008		2009	
		PPM v Kč	podíl k hrubé mzdě	PPM v Kč	podíl k hrubé mzdě
10 000	328,77	6 840	68 %	6 930	69 %
15 000	493,15	10 230	68 %	10 380	69 %
20 000	657,53	12 750	64 %	13 830	69 %
25 000	821,92	14 370	57 %	16 980	68 %
30 000	986,30	14 370	48 %	19 050	64 %
35 000	1 150,68	14 370	41 %	21 120	60 %
40 000	1 315,07	14 370	36 %	22 350	56 %
45 000	1 479,45	14 370	32 %	23 370	52 %
50 000	1 643,84	14 370	29 %	24 390	49 %
55 000	1 808,22	14 370	26 %	25 440	46 %
60 000	1 972,60	14 370	24 %	26 460	44 %
65 000	2 136,99	14 370	22 %	27 510	42 %
70 000	2 301,37	14 370	21 %	28 560	41 %
75 000	2 465,75	14 370	19 %	28 890	39 %
80 000	2 630,14	14 370	18 %	28 890	36 %

¹ před redukcí

Kde a jak uplatnit nárok na dávky

Zaměstnanec předá žádost o dávku (žádost vystavuje zpravidla lékař) svému zaměstnavateli, který ji musí přijmout a spolu s podklady potřebnými pro posouzení nároku na dávku a pro výpočet její výše ji postoupí příslušné okresní správě sociálního zabezpečení.

Pokud jsou splněny všechny podmínky, okresní správa sociálního zabezpečení dávku přízná a následně vyplátí ve lhůtě jednoho měsíce následujícího po dni, v němž byla žádost této správě doručena; v opač-

ném případě vydá rozhodnutí o zamítnutí dávky z důvodu nesplnění podmínek.

Tiskopisy

V elektronické podobě jsou tiskopisy z oblasti nemocenského pojištění k dispozici na webových stránkách ČSSZ: <http://www.cssz.cz/tiskopisy/>. Tiskopisy k uplatnění nároku na jednotlivé dávky nemocenského pojištění obdrží pojištěnci u svého ošetřujícího lékaře.

Výše nemocenského od 1. 1. 2009

(příklady 30 dní pracovní neschopnosti)

hrubá mzda	náhrada mzdy od zaměstnavatele	nemocenské z pojištění	podíl k hrubé mzdě
15 000	2 569 Kč	4 272 Kč	45 %
20 000	3 424 Kč	5 696 Kč	45 %
25 000	4 240 Kč	7 008 Kč	45 %
30 000	4 811 Kč	7 952 Kč	43 %
40 000	5 748 Kč	9 456 Kč	38 %

Modelové situace

► Výrazné zvýšení mateřské

Dvaatřicetiletá Martina je manažerkou kosmetické firmy. Nyní je na rodičovské dovolené s dvouletou dcerkou, v únoru očekává narození druhého dítěte. Její příjem před nástupem na mateřskou dovolenou činil 40 000 Kč. Peněžitá pomoc v mateřství u prvního dítěte dosáhla tehdy stanovené maximální výše, tedy 14 370 Kč. U druhého dítěte si Martina výrazně polepší. Protože se zvyšuje hranice příjmu, z něhož se peněžitá pomoc v mateřství vypočítává, bude Martina tentokrát pobírat 22 350 Kč měsíčně.

► Polepší si každá maminka

Vladka je svobodná maminka, očekávající na jaře své první dítě. Slyšela, že zvýšení peněžitých pomoci v mateřství se týká žen s vysokými příjmy. Ona se pohybuje v průměru, na výplatní páse má každý měsíc kolem 20 000 Kč hrubého. Nečekala proto, že by mohla brát více než 12 750 Kč, jak uváděly tabulky pro rok 2008. I ona však bude mile překvapena. Zvýšily se totiž redukční hranice pro stanovení denního vyměřovacího základu a zvyšuje se i procentní sazba pro výpočet dávek z denního vyměřovacího základu, a to ze 69 na 70 procent. Díky tomu stoupne Vladce peněžitá pomoc v mateřství o 1 080 Kč na 13 830 Kč. A to pro svobodnou maminku znamená příjemné přilepšení.

► S „maroděním“ je konec

Pan František byl zvyklý čas od času „zamarodit“. Aspoň tři dny. Když k tomu přidal víkend, stihl doma udělat kus práce. V poslední době už to sice nebylo první tři dny nemoci s peněží nijak slavné, při jeho dvacetitřicetiletém platu 420 Kč. Ale hodily se. Od ledna to má složitější. Neschopenku musí pan František předložit zaměstnavateli, který mu pouze omluví tři pracovní dny, za něž mu náhradu nedá. Od 4. do 14. dne má nárok na náhradu mzdy. Ta se vypočítává z průměrné hodinové mzdy a v jeho případě se vyšplhá náhrada mzdy za 14 dnů nemoci na 3 427 Kč. Teprve od 15. dne pracovní neschopnosti bude pobírat klasické nemocenské dávky. S jeho „maroděním“ je konec. Už se nevyplácí a zaměstnavatel si jej více hlídá.

► Vyšší příjem – vyšší nemocenské

Třicetiletý Vlastimil zatím nikdy pracovní neschopnosti nevyužíval. Když už nebylo zbylí, bral si dovolenou. Je duší jedné reklamní agentury s platem 40 000 Kč. Představa, že by na nemocenských dávkách pobíral 12 724 Kč měsíčně, se mu totiž vůbec nelíbila. V únoru si jede zalyžovat. Kdyby si, nedej bože, zlomil nohu, bude na tom lépe než loni. Nemocenské se mu zvyšuje na 15 204 Kč.

► Vyšší náhrada mzdy jako bonus

Marek je zručný truhlář a pro majitele dílny představuje zlatý důl. Snaží se ho udržet nejručnějšími zaměstnaneckými bonusy. Například slíbil, že v případě nemoci bude Markovi vyplácet vyšší náhradu mzdy, než jakou stanoví zákon. Klidně může, až do výše průměrného výdělku. Markovi však bude muset částku, která přesahuje zákonnou výši náhrady mzdy, zdanit. A odvést z ní pojistné na sociální a zdravotní pojištění.

► Zákon pamatuje na dlouhodobě nemocné

Paní Valentýně je 50 let. Utrpěla úraz při autonehodě a počítá, že do zaměstnání se vrátí až zjara. Obává se snížení nemocenského. I nový zákon však na dlouhodobě nemocné pamatuje a od 60. dne nemoci jim přiznává nemocenské dávky ve výši 72 procent z denního vyměřovacího základu. Vzhledem k tomu, že její příjem činí 25 000 Kč hrubého měsíčně, bude její nemocenské od třetího měsíce nemoci oproti dřívějším 461 Kč činit 525 Kč za kalendářní den (o 1 920 Kč měsíčně více). V roce 2009 se zvyšuje nemocenské ve srovnání s rokem 2008 proto, že se zvýšily redukční hranice.

► Kontroly z firmy

Dokud chodily kontroly jenom ze správy sociálního zabezpečení, Josef riskoval a v době pracovní neschopnosti občas vyrazil ven. „Přece si musím něco vyřídit, když už jsem doma,“ odpovídal na manželčiny výtky. Od ledna se ale v případě nemoci z obýváku nehne. Na kontroly budou totiž prvních čtrnáct dnů chodit lidé z firmy, a to je něco jiného než neznámý úředník. Tu ostudu by si prý Josef nepřál.

Změny na pracovním trhu od 1. ledna 2009

Cíl: motivující sociální systém

Výraznější propojení trhu práce se sociálním systémem bylo nutné z toho důvodu, že fungovaly v nerovnováze. Velkému množství lidí se vyplatilo zůstat na sociálních dávkách, aniž by byli nuceni aktivnějším přístupem svoji situaci řešit. Systém musí být více motivující, pracovní trh je stále málo pružný.

Aktivita je podmínkou

Výplaty sociálních dávek jsou vázány na aktivní chování člověka, tedy na jeho účast v rekvalifikacích, programech dalšího vzdělávání, jednorázových registrovaných nebo veřejných pracích. Systém je finanční motivací nastavený tak, aby se vyplatilo zůstat bez práce co nejkratší dobu. Cílem je co nejrůznější a nejrychlejší přechod z jednoho místa na druhé.

Aktivní politika zaměstnanosti je přesměrována od neproduktivního systému investičních pobídek k handicapovaným osobám, osobám se sníženou uplatnitelností na trhu práce, k prostředkům do oblasti rekvalifikací a dalšího vzdělávání a veřejné prospěšných prací. Je cílena především do nejvíce postižených regionů.

Čím je podpora kratší, tím je výhodnější

Změna zákona se týká především výše podpory v nezaměstnanosti a doby jejího poskytování. Vyplácení podpory se sice o měsíc zkrátilo, ale v prvních měsících je vyšší než dosud.

Po dobu prvních dvou měsíců je poskytována podpora v nezaměstnanosti ve výši 65% průměrného čistého měsíčního výdělku dosaženého v posledním zaměstnání, po dobu dalších dvou měsíců ve výši 50% a po zbytek podpůrcí doby ve výši 45%.

Ovšem pozor! Podpora má strop. Nesmí přesahovat 0,58násobek průměrné mzdy, tj. částku, která v roce 2008 činila 12 250 Kč měsíčně. Od 1. 1. 2009 se jedná o částku 13 307 Kč měsíčně.

Lidé do 50 let věku pobírají od ledna podporu v nezaměstnanosti pět měsíců, lidé mezi 50 a 55 lety osm měsíců a nad 55 let 11 měsíců. Tato opatření by měla lépe motivovat uchazeče o zaměstnání, aby se v co možná nejkratší době opětovně začlenili do práce. Zároveň však zohledňuje komplikovanější pozici starších ročníků na trhu práce, a proto u nich ponechává podpůrcí dobu delší.

Pozor na fluktuaci

Podpora v nezaměstnanosti nebude přiznána uchazeči o zaměstnání, který v posledních šesti měsících před zařazením do evidence úřadu

práce bez vážných důvodů opakovaně, tj. nejméně dvakrát, sám ukončil vhodné zaměstnání, které mu zprostředkoval úřad práce. Jedná se o opatření, kterým má být zabráněno účelovým nástupům do zprostřed-

kovaného zaměstnání a jejich opakovanému ukončení bez vážných důvodů jenom proto, aby uchazeč o zaměstnání vykazoval součinnost s úřadem práce a dál si nárokovat podporu.

Podpora v nezaměstnanosti: vyplátí se aktivita

Bez práce se může občas ocitnout každý a nemusí to považovat za osobní selhání. Záleží na tom, jak bude situaci řešit. Pokud se pro něj dočasná nezaměstnanost stane výzvou k další aktivitě, pak je vše v pořádku. Nahrává mu i změna zákona o zaměstnanosti.

Srovnání podpory v roce 2008 a od ledna 2009

Výše podpory v roce 2008	Výše podpory od ledna 2009
<ul style="list-style-type: none"> První 3 měsíce 50% průměrného čistého výdělku Po zbytek podpůrcí doby 45% průměrného čistého výdělku Strop pro výplatu byl 12 250 Kč 	<ul style="list-style-type: none"> První 2 měsíce 65% průměrného čistého výdělku Další 2 měsíce 50% průměrného čistého výdělku Po zbytek podpůrcí doby 45% průměrného čistého výdělku Strop pro výplatu je 13 307 Kč
Délka podpory nyní	Délka podpory od ledna 2009
<ul style="list-style-type: none"> Do 50 let 6 měsíců Od 50 do 55 let 9 měsíců Nad 55 let věku 12 měsíců 	<ul style="list-style-type: none"> Do 50 let 5 měsíců Od 50 do 55 let 8 měsíců Nad 55 let věku 11 měsíců

Konkrétní příklad

Pětaticetiletý uchazeč o zaměstnání s průměrným čistým příjmem 14 529 Kč (cca 18 000 Kč hrubého)

Doba	v roce 2008	od ledna 2009
1. měsíc	7 265	9 444
2. měsíc	7 265	9 444
3. měsíc	7 265	7 265
4. měsíc	6 539	7 265
5. měsíc	6 539	6 539
6. měsíc	6 539	0

Hledáte práci? Zprostředkujeme vám individuální plán

Všem uchazečům o zaměstnání je umožněno požádat úřad práce o vypracování individuálního akčního plánu na podporu jejich uplatnění na trhu práce. Úřadu práce je nově stanovena povinnost vypracovat individuální akční plán všem uchazečům o zaměstnání, kteří jsou vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání déle než 5 měsíců. Uchazeči o zaměstnání se zároveň rozšiřuje povinnost poskytovat úřadu práce součinnost nejen při vypracování individuálního akčního plánu, ale i při jeho aktualizaci a vyhodnocování.

V této souvislosti se také zpřísňuje ustanovení umožňující vyřadit uchazeče o zaměstnání, který bez vážných důvodů nesplní výše uvedené povinnosti, z evidence uchazečů o zaměstnání. Stejně tak může být z evidence uchazečů o zaměstnání vyřazen ten, kdo po 5 měsících vedení v této evidenci odmítne bez vážných důvodů nabízenou rekvalifikaci.

Zvýšená péče při zprostředkování zaměstnání se věnuje mladým lidem do 20 let věku.

Za nelegální zaměstnance milionové pokuty

Zvýšily se pokuty za umožnění výkonu nelegální práce, a to ze 2 mil. Kč na 5 mil. Kč. Důvodem je skutečnost, že nelegální práce je jevem s vysokou společenskou nebezpečností. Fyzické osoby, které nelegální práci vykonávají, nejsou za tuto práci odměňovány odpovídající mzdou, pracují velice často v nevyhovujících pracovních podmínkách a v rozsahu překračujícím stanovenou týdenní pracovní dobu. Poznatzky z praxe ukázaly, že maximální možná výše pokuty 2 miliony Kč není dostatečným preventivním opatřením před nelegálním jednáním.

Kdo má na podporu nárok a kde o ni žádá

Nárok na podporu v nezaměstnanosti nevzniká automaticky, musíte splnit několik podmínek.

- Nárok máte, pokud jste vykonávali alespoň 12 měsíců v rozhodném období zaměstnání nebo jinou výdělečnou činnost, která zakládá povinnost odvádět pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, přičemž rozhodným obdobím se pro posuzování nároku na podporu v nezaměstnanosti rozumí poslední 3 roky před zařazením uchazeče o zaměstnání do evidence uchazečů o zaměstnání.
- O poskytnutí podpory v nezaměstnanosti musíte požádat příslušný úřad práce, kde jste zároveň vedeni v evidenci uchazečů o zaměstnání.
- Ke dni, k němuž má být podpora v nezaměstnanosti přiznána, nesmíte být poživitelem starobního důchodu.

Změny výplaty dávek v hmotné nouzi

Motto platí i pro změny v systému pomoci v hmotné nouzi

„Ten, kdo pracuje, se musí mít lépe než ten, kdo nepracuje (např. výhodnějším zápočtem příjmu z výdělečné činnosti).“

„Ten, kdo se snaží, se musí mít lépe než ten, kdo je pasivní (zvyhodněnou částkou živobytí u osob, které rozvíjejí svůj pracovní potenciál např. vykonáváním veřejné služby).“

„Rychleji vyřešit životní situaci se vyplácí (osoby pobírající příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců získají vyšší dávku pouze tehdy, jsou-li aktivní).“

Zákon o pomoci v hmotné nouzi upravuje poskytování pomoci prostřednictvím dávek osobám, které nemají dostatečné prostředky k získání obživy a tyto prostředky si nemohou z objektivních důvodů zvýšit.

Změny se týkají především dvou oblastí, a to výše příspěvku na živobytí a způsobu výplaty dávek pomoci v hmotné nouzi.

Platí odlišná pravidla pro stanovení částky živobytí u osob, které pobírají příspěvek na živobytí méně než 6 měsíců a více než 6 měsíců. Je zaveden institut veřejné služby, který rozšiřuje možnosti příjemců dávek, resp. osob v hmotné nouzi, vymanit se z nepříznivé situace, popřípadě obdržet dávku pomoci v hmotné nouzi ve vyšší částce než člověk, který je méně aktivní.

Zároveň se stanovují jednoznačnější pravidla pro stanovení formy, v jaké bude dávka pomoci v hmotné nouzi poskytována. Účelem je zabránit užití dávky k jinému účelu, než ke kterému má sloužit. Současně se posiluje ochrana bydlení osob, a to výslovnou povinností ustanovit zvláštního příjemce v případech, kdy by hrozila ztráta bydlení v důsledku nedodržování platební disciplíny.

Výše příspěvku na živobytí

Smyslem úprav je bonifikovat (zvýhodnit) osoby,

- které se skutečně snaží zvýšit si příjem vlastní prací, tedy pracují na „běžném trhu práce“ či v rámci institutu aktivní politiky zaměstnanosti – vykonávají veřejně prospěšné práce či krátkodobé zaměstnání
- nebo které se snaží uchovat si, popř. rozvinout svůj pracovní potenciál a vykonávají určité činnosti v rámci veřejné služby.

Částky živobytí a v návaznosti na to i výše příspěvku na živobytí jsou stanoveny podle toho, zda osoba pobírá tuto dávku krátkodobě (tj. do 6 měsíců), nebo dlouhodobě (déle než 6 měsíců). Změny se týkají převážně osob, které si musejí zvyšovat příjem vlastní prací, a vztahují se k době, kdy takový člověk pobírá příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců.

Příspěvek na živobytí je jednou z dávek hmotné nouze. Částka živobytí osob, které budou pobírat příspěvek na živobytí déle než 6 měsíců a musejí si zvyšovat příjem vlastní prací (přitom nepracují, ani v rámci programů aktivní politiky zaměstnanosti) a které:

- vykonávají veřejnou službu v rozsahu alespoň 30 hodin měsíčně, odpovídá částce životního minima zvýšené o polovinu rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem,
 - vykonávají veřejnou službu v rozsahu alespoň 20 hodin měsíčně, odpovídá částce životního minima,
 - nevykonávají veřejnou službu alespoň v rozsahu 20 hodin měsíčně, odpovídá vyšší existenčního minima.
- Veřejnou službu mohou za výrazné zjednodušených podmínek organizovat i obce. Tato služba spočívá v pomoci obcí v záležitostech, které jsou v jejím zájmu, jako je např. zlepšování životního prostředí, udržování čistoty a pomoc v oblasti kulturního rozvoje a sociální péče.

Způsob výplaty dávky

Způsob výplaty dávky pomoci v hmotné nouzi určuje plátcé dávky. Jsou stanovena pravidla pro plátcé dávky, která musí brát v úvahu při zvažování, zda bude dávka pomoci v hmotné nouzi vyplacena v hotovosti, na účet, ve formě poukázky apod. Plátcé dávky musí zvážit schopnosti a možnosti osoby v hmotné nouzi s dávkou hospodřit a využít ji k účelu, ke kterému byla poskytnuta.

Kromě pravidel pro řešení běžných případů se zpřesňují situace, v nichž je plátcé dávky povinen ustanovit zvláštního příjemce (z ochranných či sankčních důvodů). Pokud by hrozila ztráta bydlení, musí plátcé dávky stanovit vždy zvláštního příjemce. Aby se cíl podařilo naplnit, prohlubuje se spolupráce mezi orgány poskytujícími dávky pomoci v hmotné nouzi a dávkou státní sociální podpory.

Systém poukázkového plnění sociálních dávek již praktikuje řada obcí a městských částí. Ministerstvo práce a sociálních věcí podporuje rozšíření této možnosti v celé republice, přičemž obec má možnost zvolit si poměr výplaty těchto dávek v penězích a věcným plněním. Je prokazatelné, že výplata částí dávek v poukázkách omezuje jejich zneužití a snižuje počty příjemců dávek.

Modelové situace

► Individuální akční plán

Uchazeč o zaměstnání byl zařazen do evidence uchazečů. Po pěti měsících evidence mu úřad práce vypracuje individuální akční plán směřující k lepší možnosti uplatnění na trhu práce. Pokud se uchazeč o zaměstnání odmítne podílet na jeho vypracování, bude z evidence uchazečů o zaměstnání vyřazen.

► Výše podpory v nezaměstnanosti

Šestapadesátiletá žena ztratila zaměstnání v místní sklárně. Její plat činil 15 000 Kč hrubého, tedy 12 150 Kč čistého. Podpora v nezaměstnanosti jí bude vyplácena 11 měsíců. První dva měsíce dostane 7 865 Kč, další dva měsíce 6 075 Kč a po zbytek podpůrní doby, tj. dalších 7 měsíců 5 445 Kč.

Čtyřicetiletý manažer s příjmem 32 000 Kč hrubého přišel při krachu firmy o práci. Protože procentní výpočet jeho podpory z výše čistého příjmu by překročil zákonem stanovený strop podpory, bude dostávat 5 měsíců maximální výši podpory 13 307 Kč.

► Vykonávání veřejné služby

Panu Novákovi vypršel nárok na podporu v nezaměstnanosti a šest měsíců pobírá příspěvek na živobytí. V posledním měsíci byla výše příspěvku 3 126 Kč. Jiný příjem nemá. Od následujícího (sedmého) měsíce začne pobírat příspěvek na živobytí ve výši 2 020 Kč (který se rovná částce existenčního minima). Po uplynutí dvou měsíců, v nichž pan Novák pobíral příspěvek na živobytí v této výši (2 020 Kč), začne vykonávat veřejnou službu pro obec. V prvním měsíci tuto službu vykonával 22 hodin (odklízel sněh), a proto v tomto měsíci se mu příspěvek na živobytí zvýší na 3 126 Kč (životní minimum).

V dalším měsíci provede jarní úklid v obci a pomůže při odstraňování následků vichřice, která obec postihla, a celkově takto vykonává veřejnou službu 32 hodin. Výkon veřejné služby pro obec se pozitivně odrazí ve výši příspěvku na živobytí, který se mu dále zvýší na 3 679 Kč. Pan Novák díky své aktivitě pro obec získá příspěvek na živobytí o 1 659 Kč vyšší než v měsíci, ve kterém nevykonává veřejnou službu nebo jinou práci.

Pokud pan Novák v některém z dalších měsíců přestane vykonávat veřejnou službu, hledá si zaměstnání, avšak není úspěšný, bude pobírat příspěvek na živobytí ve výši 2 020 Kč a v dalších měsících, podle rozsahu své „pracovní aktivity a veřejné služby“ se mu výše příspěvku na živobytí zvýší buď na částku životního minima nebo i výše.

► Aktivní hledání zaměstnání

Pan Novák naleznе zaměstnání. Jeho příjem není vysoký, protože zaměstnání, které bylo jediné dostupné, je pouze na částečný úvazek. I nadále hledá lepší práci. Příjem z výdělečné činnosti pro účely příspěvku na živobytí bude započten jen ze 70%. V případě čistého příjmu ve výši 5 000 Kč by bylo započteno pouze 3 500 Kč, z této částky budou odečteny rovněž náklady na bydlení ve výši 1 050 Kč. Jiný příjem pan Novák nemá. Kromě výhodnějšího zápočtu příjmu bude ve výši dávky pozitivně zohledněno to, že se snaží nalézt lépe placené zaměstnání (např. na plný úvazek) apod. Výše příspěvku na živobytí bude ve výši rozdílu mezi příjmem pana Nováka (2 450 Kč) a jeho živobytím (3 126 Kč), tj. 676 Kč. Spolu s příjmem ve výši 5 000 Kč tak získá čistý příjem 5 676 Kč. Odečte-li z této částky náklady na bydlení v předpokládané výši 1 050 Kč, čistý příjem na živobytí získá ve výši 4 626 Kč.

► Opakované ukončení zaměstnání

Uchazeč o zaměstnání nastoupil do vhodného zaměstnání zprostředkovaného úřadem práce 1. února. Ve zkušební době ho bez vážných důvodů 17. února ukončil. Zaevidoval se opět na úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a byla mu přiznána podpora v nezaměstnanosti. Úřad práce mu znovu zprostředkoval vhodné zaměstnání, do kterého nastoupil 1. dubna. Tento pracovní poměr rozvázal k 30. červnu opět bez vážných důvodů. V následující evidenci uchazečů o zaměstnání od 3. července mu nebude podpora v nezaměstnanosti již náležet, jelikož tak učinil v průběhu necelých 6 měsíců.

Jak se nás dotýkají změny sociálního systému – modelové situace

► Čisté mzdy rostou rychleji

Manželé Novákoví mají dvě děti ve věku 8 a 12 let. Pavel pracuje na stavbě a vydělává 21 800 Kč, jeho manželka Květa je zaměstnaná na částečný úvazek v kadeřnictví s měsíčním příjmem 10 000 Kč. V minulém roce mohli uplatňovat společné zdanění manželů. Nebyli si jisti, zda se po daňových a sociálních změnách jejich situace nezhorší. „Nakonec jsme zjistili, že náš čistý měsíční příjem díky daňovým slevám stoupil o 1 063 Kč,“ říká Pavel s kalkulačkou v ruce.

► Tři děti znamenají vysoké úlevy

Rodina Kolářova se třemi dětmi předškolního věku si polepšila výrazně. Nejmladšímu Lukášovi je rok a půl, matka je tedy na rodičovské dovolené. Otec, zaměstnaný v soukromém sektoru, vydělává zhruba 28 000 Kč hrubého. Díky daňovým úlevám získává každý měsíc oproti loňsku téměř 3 000 Kč. „Přišli jsme ale o přídavky na děti, v našem případě o 1 500 korun,“ připomíná otec. Ano, příjem domácnosti je teď vyšší než 2,4násobek životního minima, což je hranice pro výplatu přídavků. Ale i přesto si rodina polepšila zhruba o 1 500 Kč měsíčně.

► Samoživitelka s minimální mzdou bere více peněz

Jitka se sama stará o tři děti ve věku 8, 12 a 14 let. Bydlí v obecním bytě a prodává v potravinách za minimální mzdu 8 000 Kč hrubého. Přesto, že se v roce 2008 minimální mzda nezvyšovala, měla Jitka každý měsíc více peněz než roce přecházejícím. Její čistá mzda stoupla po daňových změnách o 1 410 Kč a kromě toho jí stouply i příjmy, které čerpá ze sociálních systémů. Dostává vyšší příspěvek na bydlení. V dávkách pomoci v hmotné nouzi zohledňuje úřad její pracovní aktivitu. „Žijeme velmi skromně. Na rozhazování vážně nemáme. Ale musím říct, že беру v práci i od sociálky o něco víc peněz, celkem skoro o tři tisíce měsíčně, a to už je znát,“ říká Jitka.

► Matka chce být doma tři roky

Třicetiletá Sylva je odbornou referentkou s mírně nadprůměrným příjmem. Brzy očekává své první dítě. „Do práce nespěchám, vyberu si nejspíš zlatou střední cestu z variant rodičovské dovolené a zůstanu s dítětem doma do jeho tří let. I manžel to pokládá za nejrozumnější řešení,“ plánuje Sylva. Může být klidná, zaměstnavatel je povinen jí pracovní místo tři roky držet. Sylva si tedy po vyčerpání peněžitých pomoci v mateřství zvolí tzv. klasickou variantu čerpání rodičovského příspěvku, a od státu tak dostane cca 235 600 Kč (měsíčně 7 600 Kč). Tato varianta je z hlediska celkového objemu obdržených peněz mírně nejvýhodnější ze všech tří.

► Rodiče plánují dvě děti krátce po sobě

Kateřina s Romanem měli budoucnost pečlivě promyšlenou. A vyšlo jim to. Chtěli dvě děti pokud možno rychle za sebou. Kateřina si po narození prvního dítěte zažádala o dvouletou rodičovskou dovolenou (předchozí příjem ve výši 17 000 Kč jí to umožňoval). Předpokládala, že než dva roky uplynou, bude na světě sourozenec. A podařilo se. „Už jsem zase ve třetím měsíci,“ usmívá se šťastně Kateřina. Čtyři týdny před porodem přerušila pobírání rodičovského příspěvku, a protože je nemocensky pojištěna, přejde opět na 28 týdnů peněžitých pomoci v mateřství. Po narození dítěte si opět zažádá o zrychlenou variantu rodičovského příspěvku. Až čtyři roky tak může doma pečovat o děti a pobírat k tomu rodičovský příspěvek 11 400 Kč měsíčně.

► Budoucí maminka je bez práce

Monika žije v kraji, kde je méně pracovních příležitostí. Často se proto ocitá mezi klienty úřadu práce. Nezaměstnaná je i nyní, kdy očekává narození potomka. V minulých dvou letech sice pracovala pár měsíců v pohostinství, ale za minimální mzdu a ani tak limit povinného nemocenského pojištění nespĺňuje. „Měla jsem strach, že po narození dítěte nebudu dostávat žádné peníze, nebo třeba jen nějaké životní minimum,“ říká Monika. Není tomu tak. Matkám, které byly v průběhu těhotenství nezaměstnané, je hned po narození dítěte vyplácen rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč do 21 měsíců věku dítěte a 3 800 Kč do 4 let. Pro Moniku to znamená lepší start v péči o dítě.

► Matka pobírá příspěvek a pracuje

Dominika může hovořit o štěstí. Má babičku a navíc její tříletou Natálku vzali do mateřské školy. Rozhodování bylo tedy snadné. Natálka bude ve školce pouze 4 hodiny denně. Po obědě ji bude vyzvedávat babička. Dominika se vrátí do zaměstnání na plný úvazek. Příjem se jí nebude nikterak krátit a až do 4 let věku Natálky bude pobírat rodičovský příspěvek ve výši 3 800 Kč. „Za ty ušetřené peníze pošlu babičku s Natálkou k moři,“ těší se Dominika.

► Polepšili si pracující důchodci

Panu Karlovi je 65 let. Pobírá důchod a v okolí je známý svým aktivním přístupem k životu. Stále pracuje na částečný úvazek za 10 000 Kč hrubého jako projektant. Nové zavedení daňová sleva pro pracující důchodce způsobila, že jeho čistá mzda stoupla v roce 2008 ze 7 694 Kč na 8 750 Kč. Jeho manželka je v důchodu a již nepracuje. Díky dvěma valorizačním důchodům, které proběhly v loňském roce, stouply příjmy jejich domácnosti o dalších 1 640 Kč. Celkově tato rodina důchodců zaznamenala zlepšení finanční situace o 2 706 Kč.

► Rostou i sirotčí důchody

Vlasta je již šest let vdovou. Má dvě děti ve věku 10 a 12 let. Pracuje jako tlumočnice s příjmem 30 500 Kč. Díky daňovým úlevám máletos čistý příjem vyšší téměř o 1 000 Kč. Sirotčí důchody na obě děti byly loni dvakrát valorizovány, což představuje dalších 1 400 Kč. Vlastina rodina tak loni mohla každý měsíc hospodařit s částkou o 2 300 Kč vyšší než v roce 2007, aniž by živitelka musela zvýšit pracovní nasazení.

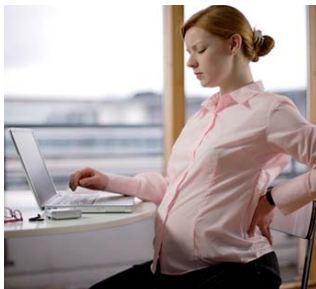
► Podpora a práce načerno

Pan Svoboda přišel o zaměstnání. Přihlásil se na úřadu práce, a protože měl slušný příjem, jeho podpora v nezaměstnanosti činila téměř 10 000 Kč. Zároveň si každý den přivydělával jako číšník v hospodě, kde bral peníze na ruku. Ostatně, nedělal to takhle poprvé. Jenom zapomněl, že jsou zákony od loňského roku přísnější. Při kontrole z úřadu práce se na to přišlo. Nejenže ztrácí nárok na podporu, ale bude trvat plných šest měsíců, než se do evidence uchazečů o zaměstnání bude moci přihlásit znovu.

Jak se nás dotýkají změny sociálního systému – modelové situace

▶ I studentky mají zatím nárok na „mateřskou“

Zdena studuje čtvrtým rokem vysokou školu. V březnu očekává narození dítěte, rozhodla se proto v únoru studium přerušit. Protože až do 31. prosince 2008 byli studenti nemocensky pojištěni, vztahuje se na Zdenu 180ti denní ochranná lhůta, v níž může nemocenské dávky čerpat. Bude proto pobírat po dobu 28 týdnů pevnou částku 254 Kč za jeden kalendářní den, což činí cca 7870 Kč měsíčně. Studentky, kterým se dítě narodí až po uplynutí ochranné lhůty, tedy ve druhé polovině roku, již nárok na peněžitou pomoc v mateřství mít nebudou (vyplácí se jen účastníkům nemocenského pojištění, mezi které již studentky nepatří). Bez prostředků však nezůstanou. Narozením dítěte jim vzniká nárok na rodičovský příspěvek ve výši 7600 Kč, tak jako ostatním ženám, které si neplatí nemocenské pojištění.

▶ Když nejsme pojištěni...

Paní Věra je krátce zaměstnaná jako účetní. Před nástupem do zaměstnání provozovala účetnictví jako osoba samostatně výdělečně činná a nemocenské pojištění si neplatila. Proto nyní, kdy čeká dítě, nespĺňuje nárok 270 dnů účasti na nemocenském pojištění v posledních dvou letech před porodem. Smířila se tedy s tím, že žádné peníze v prvních měsících nedostane. To je ale omyl. Paní Věra bude uznána počátkem šestého týdne před očekávaným porodem práce neschopnou. Nemocenské jí bude vypláceno až do ukončení šestinedělí. Potom jí bude náležet rodičovský příspěvek ve variantě určené matkám, kterým nárok na peněžitou pomoc v mateřství nevzniká. Věra bude do 21 měsíců věku dítěte pobírat 7 600 Kč měsíčně a poté až do 4 let věku dítěte 3 800 Kč.

▶ Nemocenské pojištění se vyplatí

Marcela je mladá podnikatelka. S kamarádkou si pořídily módní butik, který se na malém městě dobře uchytil. Zpočátku šetřily každou korunu, a neplatily si tedy ani nemocenské pojištění. Pro osoby samostatně výdělečně činné není, na rozdíl od zaměstnanců, účast v nemocenském pojištění povinná. „Říkaly jsme si, že chřípky stejně přecházíme, a těch pár korun, co bychom za stonání dostaly, nás nevytrhne,“ vzpomíná Marcela na podnikatelský rozjezd, kdy chtěly ušetřit i 250 Kč za pojistné. Teď už uvažuje jinak. Spolu s přítelem pomalu začínají hovořit o dětech. A v případě mateřství se ne jedná o pár korun, ale o značné částky a řadu výhod, které nemocenské pojištění umožňuje. Proto si ho Marcela už nějaký čas platí. Uvítala, že se v roce 2009 sazba odvodu na nemocenské pojištění snižuje o tři procentní body na 1,4 % z příjmu.

▶ Rodiče se v péči mohou střídat

Renata s Markem mají ročního Matěje. Renata nastoupila na plný úvazek zpět do zaměstnání. Její pracovní pozice totiž souvisí s realizací důležitých reklamních zakázek. Marek chápal, jak moc si chce jeho žena dokázat, že náročný úkol zvládne. Vystrídali ji proto na několik měsíců na rodičovské dovolené. Pobírá rodičovský příspěvek a nemusí platit sociální a zdravotní pojištění. Na podzim se zase rodiče v péči o Matěje vystřídají.

▶ Příspěvek na bydlení pomůže

Pan Vodička je důchodce, vdovec. Důchod se mu v loňském roce zvýšil dvakrát – v lednu o 350 Kč, mimořádně v srpnu o 470 Kč a v lednu 2009 mu přibýlo dalších 330 Kč. Zatím se důchod pana Vodičky pohybuje kolem 9 000 Kč. „Bydlím v bytě, kde jsme žili s manželkou 40 let. Mohl bych ho vyměnit za menší, ale jsem tady zvyklý,“ světuje se pan Vodička. Jeho měsíční náklady na bydlení – tedy nájem a poplatky za energie – činí téměř 4 500 Kč. Má tedy nárok na příspěvek na bydlení. Žádá se o něj může na příslušném sociálním odboru. Nárok na tento příspěvek získává domácnost, jejíž náklady na bydlení přesahují 30 % příjmu všech členů domácnosti (v Praze 35 %). Není rozhodující, zda se jedná o bydlení v nájmu, nebo ve vlastním bytě či domě. Pan Vodička tak může z této dávky státní sociální podpory získat cca 1 000 Kč. A to jeho rozpočtu uleví.

▶ Hrubé porušení pracovních povinností

František tvrdí, že o pořádnou práci nemůže zavádět. Každou chvíli je na podpoře, a když ta končí, vezme zaměstnání doporučené úřadem práce. Za půl roku se obvykle o podporu hlásí znovu a přináší přítomnou výpověď od zaměstnavatele. Nedávno však narazil. Úřad práce se začal zajímat o důvod výpovědi. Vzhledem k tomu, že František většinou odchází ze zaměstnání pro hrubé porušení pracovních povinností – absence, alkohol na pracovišti, napadání nadřízených – ztratil na podporu v nezaměstnanosti nárok.

▶ Pracovat se vyplatí

Panu Valuškoví je kolem padesátky a donedávna tvrdil, že v jeho věku ho už nikde do práce nechtějí. Bez zaměstnání byl dva roky a zdálo se, že mu nic nechybí. Pobíral životní minimum (3 126 Kč), příspěvek na živobytí, který mu pokrýval náklady na bydlení, a k tomu ještě 600 korun pro ty, kteří byli na úřadu práce registrovaní déle než rok. Loni se situace změnila. Místo životního minima začal pan Valušek dostávat pouze minimum existenční (2 020 Kč) a už žádných 600 Kč navíc. Také ve výši příspěvku na živobytí, který mu vyplácela obec, byla zohledněna jeho naprostá pasivita při hledání zaměstnání. Nezbyvalo než být aktivnější. Pan Valušek přijal místo na stavbě. Denně dojíždí 20 kilometrů do sousedního města. Bere něco přes 14 000 Kč hrubého, což je proti existenčnímu minimu posun. Pracovat se vyplatí.

▶ Polepší si i pracovník veřejného sektoru

Vladimír je knihovnik. Jeho hrubý příjem čerstvého absolventa střední knihovnické školy činí 17 500 Kč. V případě bezdětného mladíka, který má minimum daňových úlev, to znamená čistý příjem 13 839 Kč. Kdyby měl Vladimír jedno dítě a ženu na mateřské dovolené, zvýšil by se jeho čistý příjem o 2 344 Kč. Kromě toho díky 2,7 miliardám korun, které byly ze státního rozpočtu vyčleněny na platy zaměstnanců ve veřejném sektoru, stoupne Vladimírovi příjem už od ledna 2009. Čistá mzda mu mírně stoupne i díky snížení plateb na sociální pojištění, v jeho případě cca o 250 Kč.

▶ Další úleva pro pracující penzisty

Pan Skála byl renomovaný právník. Firmě, která ho zaměstnávala, vydělal nemalé peníze. Firma ho za to štědrě odměňovala, takže když šel loni do penze, byl mu vypočítán značně nadprůměrný důchod ve výši 17 000 Kč. Pan Skála se zaradoval, ale když zjistil, že z částky nad 16 500 Kč bude muset odvádět státu každý měsíc 15 % na daních, kroutil hlavou. „Nejde mi o těch 75 Kč, které snadno oželím, ale logika to nemá,“ říká JUDr. Skála. Přišlo mu nespravedlivé, aby někteří důchodci daně platili a jiní ne. Od letošního roku se situace změnila k lepšímu: limit pro placení daní z důchodů se posouvá až nad částku 24 000 Kč měsíčně.

▶ Rodič s dětmi bere více

Jan a David jsou spolupracovníci ve finančnictví. Oba mají potřebné vzdělání, takže jejich tabulkový příjem s osobním ohodnocením činí 26 400 Kč hrubého. Ještě nedávno měli oba i stejný čistý příjem – 19 825 Kč. Nyní dostává David každý měsíc na účet 23 635 Kč. Nedávno se mu totiž narodila dvojčata a jeho žena je s nimi na mateřské dovolené. Díky daňovým úlevám rostou čisté mzdy rychleji než mzdy hrubé. Navíc se letos příjem obou mužů snížením odvodu na sociální pojištění zvýšil o 395 Kč.

Přehled sociálních dávek v roce 2009

System dávek státní sociální podpory

Dávkami státní sociální podpory jsou:

a) Dávky závislé na výši příjmu

1) Přídavek na dítě

- Nárok má nezaopatřené dítě do 26 let, které žije v rodině s rozhodným příjmem nižším, než je 2,4násobek životního minima rodiny.
- Přídavek je vyplácen ve třech výších podle věku dítěte:

Věk nezaopatřeného dítěte	Výše přídavku na dítě měsíčně v Kč od 1. ledna 2009
do 6 let	500
6–15 let	610
15–26 let	700

2) Sociální příplatek

- Nárok má rodič, který se stará alespoň o jedno nezaopatřené dítě, pokud rozhodný příjem v rodině nepřevyšuje 2,0násobek životního minima rodiny.

Úplná rodina (oba rodiče) s počtem nezaopatřených dětí	Životní minimum rodiny	Hranice čistého příjmu v Kč měsíčně pro nárok na sociální příplatek od 1. 1. 2009 (2,0násobek životního minima rodiny)
jedno do 6 let	7 080	14 160
dvě 5, 8 let	9 040	18 080
tři 5, 8, 12 let	11 000	22 000
čtyři 5, 8, 12, 16 let	13 250	26 500

3) Příspěvek na bydlení

- Nárok má vlastník nebo nájemce bytu, který je v bytě přihlášen k trvalému pobytu, jestliže 30% (v Praze 35%) příjmů rodiny nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30% (v Praze 35%) příjmů rodiny je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem.

b) Dávky nezávislé na výši příjmu

1) Rodičovský příspěvek

- Rodičovský příspěvek je stanoven ve třech výměrách daných v pevných měsíčních částkách – zvýšené (11 400 Kč), základní (7 600 Kč) a snížené (3 800 Kč).
- Rodič si může zvolit čerpání rodičovského příspěvku po dobu dvou, tří nebo čtyř let.
- Volbou doby čerpání si rodič zároveň volí i k ní příslušnou výši příspěvku, a to:
 - rychlejší čerpání** rodičovského příspěvku – po peněžitě pomoci v mateřství (dále jen PPM) ve zvýšené výměře (11 400 Kč) do 24 měsíců věku dítěte; u tuto formu čerpání však může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM ve výši alespoň 380 Kč za kalendářní den,
 - klasické čerpání** – po PPM v základní výměře (7 600 Kč) do 36 měsíců věku dítěte; u tuto formu čerpání může požádat pouze rodič, který má nárok na PPM,
 - pomalejší čerpání** – po PPM nebo od narození dítěte (nezniká-li nárok na PPM) v základní výměře (7 600 Kč) do 21 měsíců věku dítěte a dále ve snížené výměře (3 800 Kč) do 48 měsíců věku dítěte.

Forma čerpání rodičovského příspěvku	Věk dítěte				
	0 týdnů až 22 týdnů	22 týdnů až 21 měsíců	21 měsíců až 24 měsíců	24 měsíců až 36 měsíců	36 měsíců až 48 měsíců
rychlejší čerpání	PPM	zvýšená výměra	zvýšená výměra		
klasické čerpání	PPM	základní výměra	základní výměra	základní výměra	
pomalejší čerpání (po PPM)	PPM	základní výměra	snížená výměra	snížená výměra	snížená výměra
pomalejší čerpání (nárok na PPM nevzniká)	základní výměra	základní výměra	snížená výměra	snížená výměra	snížená výměra

PPM = peněžitá pomoc v mateřství (celkem 28 týdnů, končí obvykle 22 týdnů po porodu, 37 týdnů u vícečet)

U zdravotně postižených dětí má rodič nárok ode dne posouzení dítěte jako dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dlouhodobě těžce zdravotně postižené na rodičovský příspěvek v základní výměře (7 600 Kč) do 7 let věku dítěte, a to bez ohledu na dříve zvolenou možnost čerpání rodičovského příspěvku (před posouzením zdravotního stavu dítěte). Pokud rodič pečuje o dítě dlouhodobě zdravotně postižené nebo dítě dlouhodobě těžce zdravotně postižené a toto dítě nepobírá příspěvek na péči, náleží rodiči od 1. 1. 2009 rodičovský příspěvek ve výši 3 000 Kč od 7 do 10 let věku dítěte. **Rodiče dětí dlouhodobě zdravotně postižených nebo dětí dlouhodobě těžce zdravotně postižených starších 7 let, které nepobírají příspěvek na péči, musí podat novou žádost o rodičovský příspěvek. Příspěvek náleží těmto rodičům od 1. ledna 2009.**

2) Dávky péčovské péče

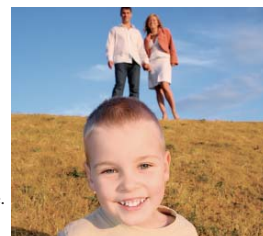
- Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- Odměna péstouna
- Odměna péstouna ve zvláštních případech
- Příspěvek při převzetí dítěte
- Příspěvek na nákup motorového vozidla

3) Porodné

- Výše porodného činí 13 000 Kč na každé narozené dítě.

4) Pohřebné

- Pohřebné náleží jednorázově osobě, která vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR.
- Výše pohřebného je stanoveno pevnou částkou ve výši 5 000 Kč.

Dávky sociální péče pro osoby se zdravotním postižením

Jedná se zpravidla o dávky, které mají těžce zdravotně postiženým občanům pomoci překonat obtíže vyplývající z jejich postižení. Jednorázové dávky vyplácí obecní úřad obce s rozšířenou působností, opakující se dávky pověřený obecní úřad. Místní příslušnost se posuzuje podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby.

Výčet dávek

- Jednorázové příspěvky na opatření zvláštních pomůcek
- Příspěvek na úpravu bytu
- Příspěvek na zakoupení motorového vozidla
- Příspěvek na celkovou opravu motorového vozidla
- Příspěvek na zvláštní úpravu motorového vozidla
- Příspěvek na provoz motorového vozidla
- Příspěvek na individuální dopravu
- Příspěvek na úhradu za užívání bezbariérového bytu
- Příspěvek na úhradu za užívání garáže
- Příspěvek úplné nebo prakticky nevidomým občanům

System dávek pomoci v hmotné nouzi

Dávkami, kterými se řeší pomoc v hmotné nouzi, jsou:

1) Příspěvek na živobytí

2) Doplatek na bydlení

3) Mimořádná okamžitá pomoc

Osoba je v hmotné nouzi, když ona či rodina nemá dostatečné příjmy a její celkové sociální a majetkové poměry neumožňují uspokojení základních životních potřeb na úrovni ještě přijatelné pro společnost. Současně si tyto příjmy nemůže z objektivních důvodů zvýšit, a vyřešit tak svoji situaci vlastním přičiněním.

O dávkách pomoci v hmotné nouzi rozhodují a vyplácejí je pověřené obecní úřady místně příslušné podle místa trvalého pobytu oprávněné osoby. Řízení o přiznání dávek je zahájeno na základě podání žádosti na předepsaném tiskopisu, který je k dispozici na pověřených obecních úřadech nebo ho lze nalézt na internetových stránkách www.portal.mpsv.cz.

Příspěvek na péči

Příspěvek na péči náleží těm lidem, kteří jsou především z důvodu nepříznivého zdravotního stavu závislí na pomoci jiné osoby, a to v oblasti běžné péče o vlastní osobu v soběstačnosti. Zákon rozlišuje 4 stupně závislosti na pomoci jiné osoby s odpovídající výší příspěvku na péči. O příspěvek na péči je možné požádat na obecním úřadu obce s rozšířenou působností, v jejímž spádovém území má žadatel trvalý nebo hlášený pobyt.

Zaměstnanost

Úřad práce poskytuje uchazečům o zaměstnání

(při splnění zákonných podmínek jde o nárokovou dávku)

- podporu v nezaměstnanosti – na základě písemné žádosti
 - podporu při rekvalifikaci – bez žádosti po dobu účasti na rekvalifikačním kurzu zabezpečeném úřadem práce
- Místně příslušným je úřad práce, u kterého je uchazeč o zaměstnání veden v evidenci uchazečů o zaměstnání.

Úřad práce poskytuje osobě se zdravotním postižením

(při splnění zákonných podmínek jde o nárokovou dávku)

- podporu při rekvalifikaci – bez žádosti po dobu přípravy k práci nebo účasti na specializovaném rekvalifikačním kurzu v rámci pracovní rehabilitace
- Místně příslušným je úřad práce, v jehož územním obvodu má osoba se zdravotním postižením trvalý pobyt.

Agenda státní sociální podpory v Praze se sjednotila

Od 1. ledna 2009 se sjednotila agenda státní sociální podpory převedením z pražských městských částí na Úřad práce hl. města Prahy. Tím se řeší disproporce v organizování a financování v této oblasti, sjednocuje se výkon této agendy tak, že je v prvním stupni jednotný na celém území ČR. Činnost Magistrátu hl. m. Prahy jako odvolacího orgánu zůstává nezměněna.

Pro veřejnost se místa působnosti včetně úřední doby útvarů státní sociální podpory ani po 1. lednu 2009 nezmění.